

Strategie privind educația timpurie (ET)

(ca parte a Strategiei convergente privind dezvoltarea timpurie a copilului)

I. Introducere

I.1.Importanța dezvoltării timpurii a copilului (DTC). Obiectivul programelor de Dezvoltare Timpurie este acela de a ajuta dezvoltarea psihică, emoțională și socială a copiilor și, pe termen lung, de a promova supraviețuirea copilului. Focalizarea pe educația timpurie și anii preșcolarăității este importantă deoarece aceasta este perioada când copiii se dezvoltă rapid și, dacă procesul de dezvoltare este neglijat în acest stadiu, este mult mai dificil și mai costisitor să compensezi aceste pierderi mai târziu. Este bine cunoscut și evident faptul că alegerile făcute acum și acțiunile întreprinse de părinți și de societate în copilăria timpurie au o puternică și mai de durată influență asupra progresului individual al copilului și asupra progresului națiunilor în sens larg. Calitatea îngrijirii și a protecției în această perioadă sunt cheile care înlătură moartea, boala, întârzierea în creștere, trauma, proasta alimentație, întârzierile de dezvoltare atâta timp cât ele asigură o creștere sănătoasă, stima de sine și abilitatea de a învăța, lucruri care, în schimb, sunt cruciale pentru pregătirea pentru școală, învățarea continuă, eficacitatea programelor școlare și abilitatea viitoare a copiilor de a contribui ca părinți, actori economici și cetățeni. Astfel, investiția în copii cât mai de timpuriu ne conduce, pe termen lung, la dezvoltare socială și la realizarea susținută a drepturilor copilului.

De când dezvoltarea copilului este legată de educația timpurie, de sănătate, nutriție și dezvoltare psihosocială, o serie de intervenții trebuie să aibă loc în sănătate, nutriție și educație timpurie. De aceea, conceptul holistic de dezvoltare timpurie combină elemente din zonele de stimulare a copilului, sănătate, nutriție, educație timpurie, precum și comunitate și dezvoltarea femeii, printre altele. Dacă vrem să sprijinim dezvoltarea totală a unui copil toate aceste aspecte trebuie înțelese și ținute în vedere. Pe plan internațional, perioada de timp pentru educație timpurie este definită ca o perioadă a vieții copilului de la concepție până la vârsta de 8 ani; și asta pentru că, în primul rând, acum are loc cea mai rapidă dezvoltare a creierului. Cei mai importanți sunt primii doi ani din viață, când cele mai semnificative schimbări din punct de vedere intelectual, emoțional, psihologic și social apar.

O analiză din punct de vedere economic a intervențiilor în perioada educației timpurii arată câștiguri mari, beneficii indirecte pentru mame în ceea ce privește economisirea timpului și reducerea cheltuielilor pentru serviciile publice de sănătate și sociale care se adresează copiilor. Programele de dezvoltare timpurie sunt relativ noi în cele mai multe țări și monitorizarea și evaluarea sistemelor sunt, adesea, inadecvate. Ca rezultat, nu este posibil să evaluăm eficiența sau impactul pe termen lung ale acestor programe, dar o serie de evaluări ale programului Head Start din Statele Unite indică creșteri de 7\$ pentru fiecare dolar investit pentru cheltuieli care țin de bunăstare și înaltă productivitate.

În concluzie, strategiile și programele pentru Dezvoltarea Timpurie a Copilului trebuie să se adreseze nevoilor multiple ale copilului ținând cont de sănătate, nutriție, educație timpurie, stimularea psiho-socială și, în același timp, întărind rolul mediului în care copilul trăiește. Totuși, cât încă există un număr de factori care împiedică formularea unei adevărate strategii integrate privind dezvoltarea timpurie în timp ce noi ne străduim să ajungem la o abordare din cât mai multe unghiuri, acestea rămân niște scopuri înalte. Printre factorii amintiți sunt: diferite niveluri de cunoștințe, abilități și dedicație în rândul profesioniștilor din diferite sectoare (sănătate, educație și protecție socială); structuri și instituții care și-au stabilit deja obiectivele și prioritățile și ar putea fi refractare la o reformulare a acestora și diferende birocratice între organizații care fac dificil lucrul într-o manieră intersectorială. Cu toate acestea, scopul final al programelor pentru Dezvoltarea Timpurie a Copilului ar trebui să fie acela de a ne strădui să ajungem la o abordare convergentă, care să întâlnească nevoile multiple ale copilului și familiei și care să

mărească folosirea resurselor. Totuși, într-o perioadă intermediară ar putea fi practic și util să se dezvolte strategii sectoriale pentru educație, sănătate și protecție socială cu o țintă pe termen lung spre convergența sectoarelor.

Prezenta strategie se va focaliza pe problema educației timpurii în România cu o perspectivă pe termen lung în vederea unei abordări convergente care va include sănătatea, nutriția și protecția socială a copiilor cu vârste între 0 și 6 ani.

I.2 Contextul din România privind Dezvoltarea Timpurie. În prezent nu există o politică coerentă privind Dezvoltarea Timpurie a copilului în România. Politicile sectoriale și strategiile se adresează diferitelor aspecte ale dezvoltării copilului fără a avea o viziune clară și integrată. Atât prioritățile pe plan național, cât și cele pe plan internațional impun cu stringență stabilirea unei politici și a unui sistem de educație timpurie în interiorul cadrului mare al programului de Dezvoltare Timpurie a Copilului. De asemenea, este important ca sistemul național de educație timpurie să se dezvolte în contextul dat de Convenția pentru Drepturile Copilului, de Țintele Mileniului pentru Dezvoltare, care trebuie atinse până în 2015 și de condițiile pentru integrare europeană a României, ca membru cu drepturi depline.

Cu toate că au fost făcute eforturi de către Guvernul României în direcția eradicării abandonului, a mortalității infantile și a respectării drepturilor copilului, o deosebită atenție trebuie acordată următoarelor aspecte, înainte de formularea și dezvoltarea unei strategii convergente pentru Dezvoltarea Timpurie a Copilului.

- Prevederi legale în ceea ce privește educația timpurie a copilului cu vârste între 0-3 ani. În acest domeniu există un număr de legi și reglementări pentru protecția drepturilor copilului sub 3 ani. Cu toate acestea, toate se referă la îngrijirea copilului, sănătate, nutriție și protecție socială. Multe Hotărâri de Guvern privesc în mod deosebit protecția copilului aflat în situație de risc și drepturile copilului, dar nu există nici o lege specifică pentru educația timpurie în general.
- Legea învățământului. Prezenta Lege a învățământului se referă la nevoile educaționale ale copiilor cu vârste între 3 și 6/7 ani care sunt cuprinși în învățământul preșcolar. Nu există o politică educațională pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani sau pentru instituțiile care se ocupă de această grupă de vârstă.
- Legea privind concediul maternal/paternal pentru îngrijirea copilului. Legea privind concediul maternal (paternal) pentru îngrijirea copilului din 1997 stipulează că mamele (sau tații) au posibilitatea de a-și lua 2 ani de concediu pentru îngrijirea copilului. Acest lucru a condus la o descreștere a numărului de copii cuprinși în creșe și, ca urmare, multe creșe au fost închise (desființate).
- Mortalitatea infantilă¹. În ultimii ani România a făcut progrese importante în ceea ce privește reducerea mortalității infantile. În 1990 rata mortalității infantile era de 26.9 ‰ și a scăzut la 16.7 ‰ în 2003. În ciuda acestei tendințe pozitive, România a înregistrat în 2003 și în prima jumătate a anului 2004 cea mai crescută rată a mortalității infantile (18.4%) din toate statele membre ale UE și din toate țările candidate. În ceea ce privește copiii cu vârste între 1 și 4 ani, rata mortalității a scăzut, dar morțile la domiciliu continuă să fie un motiv de îngrijorare. Privind cauzele morților la domiciliu, a accidentelor – considerate a fi morți care pot fi evitate – bilanțul arată un procent de

¹ **Socio-medical causes of mortality in under-5 children dying at home and within the first 24 hours of hospitalisation. Final Report.** 2005, Mother and Child Care Institute, Ministry of Health, UNICEF.

38.9% în 2002 și un procent de 47% în 2003 (2004 Publicația Centrului pentru Statistici în domeniul Sănătății și pentru Documentație Medicală a Ministerului Sănătății.). Următoarea secțiune oferă câteva date importante privind morțile la domiciliu ale copiilor sub 5 ani:

- majoritatea copiilor sub 1 an (26%) mor la domiciliu sau în primele 24 de ore de spitalizare, la vârsta de o lună. Aproape două treimi din aceștia mor la domiciliu înainte de de vârsta de 4 luni;
 - în cazul copiilor cu vârste între 1 și 4 ani, majoritatea cazurilor de moarte la domiciliu apar în jurul vârstei de 13 luni;
 - în cazul copiilor sub 1 an, multe cazuri de deces ar putea fi evitate dacă părinții ar fi în stare să recunoască semnele unei boli la timp;
 - majoritatea copiilor sub 5 ani care mor la domiciliu au următoarele caracteristici demografice: locuiesc în mediul rural, în zone marginase, aparțin unor familii cu mulți membri, starea civilă a mamei este neclară; mama are o slabă educație și abilități parentale limitate; copiii afectați sunt în general băieți; majoritatea aparțin familiilor de etnie roma sau familiilor care trăiesc într-o sărăcie extremă, aparțin comunităților ale căror lideri nu sunt implicați în viața comunității..
- Abandonul familial. Studii² recente arată că abandonul copiilor sub 5 ani continuă să fie o realitate crudă în România. Mai multe reforme, din 1990 încoace, au avut în vedere serviciile de protecție a copilului. Cu toate acestea, în 2003 și în 2004, 4,000 de nou născuți au fost abandonați în maternități și 5,000 în secțiile de pediatrie ale spitalelor. Rata abandonului în maternități în cei doi ani, 2003 și 2004, a fost de 1.8%. De asemenea, un număr semnificativ de copii abandonați nu au acte de identitate (64% nu au la ieșirea din maternitate, 30% din cei aflați în spitalele de pediatrie și mai puțin de 10% din cei care se află în serviciile de protecție a copilului)
 - Rata abandonului școlar. Este știut faptul că îmbunătățirea participării copiilor la grădiniță conduce la o rată mai scăzută a abandonului școlar în clasele primare. În România rata abandonului școlar a crescut din anul 2000 (vezi tabelul de mai jos). Acesta poate fi un indiciu cu privire la faptul că din ce în ce mai mulți copii trebuie înscriși în grădinițe..

Tabelul 1. Rata abandonului școlar în perioada 1994-2004 la nivelul învățământului primar³

Copii (mii)		94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04
T O T A L	Înscriși –la începutul anului școlar	2497	2506	2509	2523	2519	2416	2377	2290	2171	2099
	Rămași – la sfârșitul anului școlar	2472	2486	2490	2504	2496	2440	2362	2262	2144	2067
	Abandon	1.0	0.8	0.8	0.8	0.9	0.9	0.6	1.2	1.2	1.5
P R I M A R	Înscriși –la începutul anului școlar	1336	1376	1388	1356	1268	1174	1077	1018	982	998
	Rămași – la sfârșitul anului școlar	1328	1368	1379	1348	1258	1164	1071	1008	973	985
	Abandon	0.6	0.5	0.6	0.6	0.8	0.8	0.6	1.0	0.9	1.2

În plus, rata abandonului școlar în învățământul obligatoriu este mare în rândul copiilor romi. 12 până la 20% dintre copiii romi abandonează școala în timpul învățământului primar sau secundar. Rata

² **Situația Abandonului Copilului în România**, 2005. UNICEF, Institutul pentru Ocrotirea Mamei și a Copilului, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei - Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului

³ Sursa: Date procesate/luate din *Învățământul în România; date statistice*, CNS, 1994, 1996; *Învățământul primar și gimnazial la începutul anului școlar 1996/1997, 1997/1998, 1998/1999, 1999/2000, 2000/2001, 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004*, CNS/INS; *Învățământul primar și gimnazial la sfârșitul anului școlar 1996/1997, 1997/1998, 1998/1999, 1999/2000, 2000/2001, 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004*, CNS/INS.

analfabetismului este mai mare în rândul romilor, în special în rândul fetelor de etnie roma. Motivele pentru care rata înscrierilor este scăzută și cea a abandonului școlar este crescută în rândul copiilor romi includ:

- Comunități izolate de romi cu căi dificile de acces către școală;
- O dezvoltare economică scăzută în zonele cu concentrație mare de romi și o situație financiară precară în multe dintre familiile de etnie roma;
- Un număr mare de copii romi folosiți ca forță de muncă;
- Lipsa de încredere a familiilor de etnie roma în sistemul de educație;
- Lipsa de educație a părinților de etnie roma în cele mai multe cazuri;
- Personal didactic necalificat în comunitățile roma și în școlile cu populație majoritară roma;
- Dificultăți lingvistice și culturale întâmpinate de copiii romi în școală;
- Lipsa actelor de identitate;
- Mentalități discriminatorii a populație non-roma față de romi;
- Slaba înscriere a copiilor romi în învățământul preșcolar care contribuie la lipsa de încredere a acestora la intrarea în învățământul primar.

Rat abandonului școlar este de asemenea crescută în rândul copiilor din zonele rurale, în special la nivelul învățământului secundar. Motivele abandonului școlar crescut, în special în rândul copiilor din comunitățile rurale montane sunt: sărăcie extremă, lipsa mijloacelor de transport și slaba motivație cu privire la câștigul economic ca rezultat al educației. Slaba calitate a educației în zonele rurale, datorată lipsei de personal didactic calificat, acționează, de asemenea, ca un factor demotivant. Guvernul României scoate la iveală eforturi adecvate în vederea eliminării inechităților din sistemul de educație, în special pentru copiii romi sau pentru cei din mediul rural, care fac parte din straturile cele mai scăzute din punct de vedere economic. Cu toate acestea, un impediment în calea realizării unui acces echitabil la educație pentru toate grupurile dezavantajate este costul relativ scăzut pentru educație.

Recent, Ministerul Educației și cercetării a implementat un program atotcuprinzător care are ca scop îmbunătățirea calității educației și creșterea accesului la educație în zonele rurale. Aspectele care țin de educația timpurie ar trebui încorporate în acest program.

II. Educația timpurie în România - Dimensiuni și Caracteristici distincte

1. Educația timpurie

O caracteristică a sistemului existent de educație timpurie din România este aceea că, datorită lipsei legislației privind educația copiilor de la 0 la 3 ani, un număr de creșe/grădinițe s-au dezvoltat fără o structură consistentă sau fără standarde educaționale clare. Există o diversitate de instituții pentru educație timpurie, unele dintre ele sunt listate mai jos:

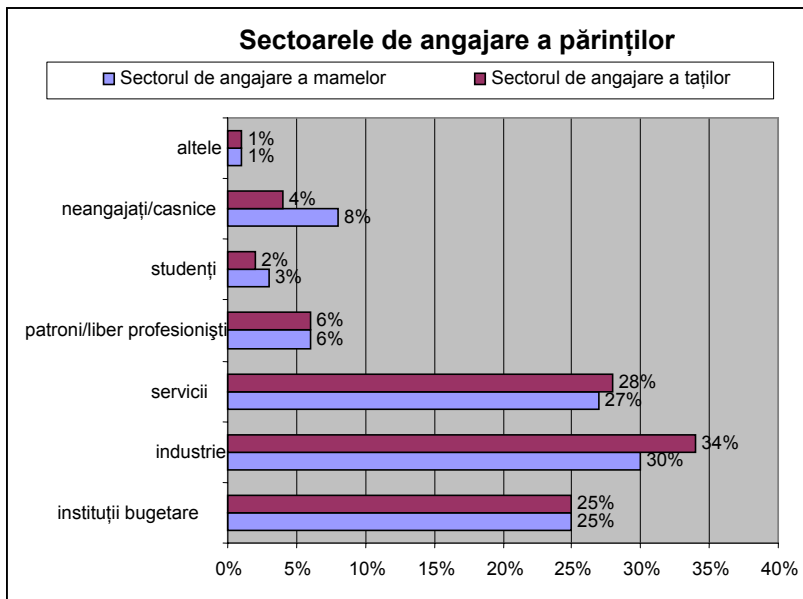
- Centre de zi pentru copii sub 6 ani aflați în situație de risc, coordonate de Direcția Județeană de Asistență Socială și Protecție a Copilului;
- Centre de zi sau grădinițe particulare pentru copiii sub 6 ani, aprobate de Ministerul educație și Cercetării, care oferă exemple de bună practică în domeniu;
- Grădinițe cu creșă pentru copiii din aceeași grupă de vârstă ca și cei din centrele de zi (sub 6 ani);
- Grădinițe pentru copiii de la 3 la 6/7 ani. Acestea sunt finanțate de consiliile locale și sunt coordonate de Ministerul Educației și Cercetării;
- Creșe pentru copiii de la 4 luni la 3 ani, care primesc copii și peste 3 ani în vederea menținerii personalului angajat. Acestea sunt finanțate și coordonate de consiliile locale, fără o supervizare din punct de vedere profesional și fără standarde educaționale sau de alt tip.

Serviciile pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani sunt furnizate prin sistemul creșelor, care oferă câteva forme de îngrijire medicală fără nici o componentă de educație timpurie. În trecut creșele au fost în responsabilitatea Ministerului Sănătății. Cu toate acestea, în 2002, Ministerul Sănătății s-a absovit de această responsabilitate și creșele au fost lăsate fără nici o identitate formală și fără sprijin guvernamental. În prezent creșele sunt finanțate de municipalitatea locală în timp ce grădinițele sunt finanțate de Ministerul Educației și Cercetării. Deși lucrurile se prezintă astfel, directorul grădiniței este, de asemenea, responsabil de calitatea îngrijirii furnizate în creșă.

În prezent la nivelul țării sunt 287 de creșe⁴ (înainte de 1989 erau 902 creșe cu 90,000 de copii) cu aproximativ 11,000 de copii. Cu toate acestea, numai cei cu venituri familiale mici și medii își trimit copiii la creșă. În unele țări autoritățile locale oferă reduceri ale costurilor serviciilor, în special pentru familiile sărace sau pentru familiile cu dois au mai mulți copii în creșă. Marea majoritate a părinților care își trimit copiii la creșă sunt părinți care lucrează și nu pot sau nu intenționează să-și părăsească serviciul pentru concediul de maternitate/paternitate pentru îngrijirea copilului până la 2 ani (numai 8 % dintre tații copiilor din creșe sunt neangajați și 4% dintre mame sunt neangajate/casnice⁵)

Părinții care sunt neangajați nu își pot permite să-și trimită copiii la creșă. S-ar putea să fie nevoie să analizăm opțiunea unor servicii comunitare sau la domiciliu pentru copiii acestor familii în așa fel încât aceștia să nu fie privați de îngrijire medicală și educație timpurie.

Următorul grafic arată ocuparea taților și a mamelor în diferite sectoare de activitate sau profesii.

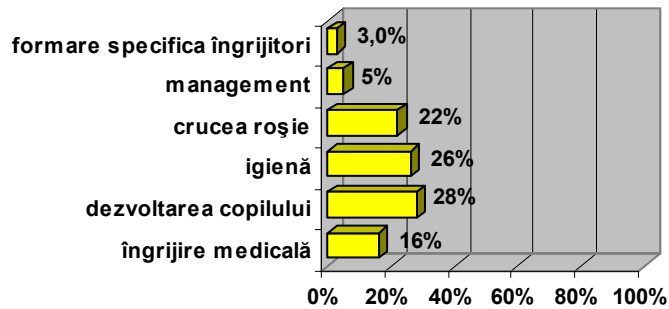

Nu există un organism reglator responsabil în problema creșelor și, de aceea, responsabilitatea administrativă rămâne în grija autorităților locale. Sistemul anterior care furniza numai servicii de pază cu ceva sprijin medical perdomină încă. Aspectele care țin de educație și de îngrijirea psihologică nu sunt îndreptate către copiii care vin în aceste instituții. Mai mult chiar, nu există un sistem de formare continuă a personalului, care este alcătuit în principal din lucrători în domeniul sănătății. Un studio recent finanțat de UNICEF arată că 42% din personalul creșelor se înscrie în categoria îngrijitorilor

⁴ **Educația Timpurie în România, 2004**, UNICEF, Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională Step-by-Step, Institutul pentru Ocrotirea Mamei și a Copilului

⁵ Idem

primari (infirmiere), cărora le lipsește calificarea profesională. De asemenea, 32.5% din personalul creșelor este compus din surori și 97% din creșe sunt conduse de acestea, iar restul de 3% dintre manageri este compus din medici. Procentul personalului calificat pentru educație timpurie este în jur de 4%. Datele demonstrează, de asemenea, că 50% din personalul creșelor nu a participat la nici un program de formare continuă sau pentru îmbunătățirea cunoștințelor. Cealaltă jumătate a parcurs variate programe de formare numai în domeniul sănătății sau pe probleme înrudite. Graficul de mai jos indică temele formărilor dedicate personalului din creșe.

Studiul indică, de asemenea, că 86% dintre părinții copiilor din creșe sunt români, 7% sunt maghiari, 3% sunt romi și 1% sunt germani. Populația romă în România este estimată la aproximativ 6% și nu este proporțional reprezentată în creșe.

II.2. Educația preșcolară

II.2.1. Accesul la educația preșcolară/grădinițe. Conform Legii învățământului (Nr. 84/1995), copiii pot fi înscriși în învățământul preșcolar la vârsta de 3 ani. Aceasta poate pune probleme atâta timp cât mamele sau tații li se acordă concediu plătit pentru îngrijirea copilului numai 2 ani. Din 1995, când Legea învățământului a fost promulgată, înscrierea copiilor în grădinițe a crescut.

Tabelul 2. Rata de înscriere a copiilor preșcolari în grădinițe între 1999-2003

Anul școlar	Copii cu vârste între 3 și 6 ani	Nr. copiilor înscriși în grădinițe	Rata de înscriere
1999-2000	945333	616313	65.2
2000-2001	925001	611036	67.1
2001-2002	912440	616014	67.5
2002-2003	885898	629703	71.1
2003-2004	886205	636709	71.8

Rata de înscriere în învățământul preșcolar la nivel național a crescut de la 65.2% în anul școlar 1999-2000 la 71.8 % în anul școlar 2003-2004.

Cu toate acestea, este o diferență de 9% între înscrierile din mediul rural și cele din mediul urban – 76.9% în mediul urban și 67.9% în mediul rural. Motivele acestei diferențe includ:

- rata de angajare este mai ridicată în mediul urban și părinții nu au suficient timp pentru a se îngriji de propriii copii;

- în mediul rural părinții sunt angajați în ocupații care le permit să-și petreacă mai mult timp cu copiii. Sistemul familiei extinse îi sprijină pe aceștia să-și lase copiii acasă în îngrijirea bunicii ori a fraților mai mari;
- statutul socio-economic al familiilor din mediul rural este mai scăzut, fapt care face să fie dificil pentru unele familii să-și permită cheltuieli pentru întreținerea copilului la grădiniță;
- cu toate că în România numărul grădinițelor din mediul rural este mai mare nu există nici o grădiniță în unele zone îndepărtate și copiii trebuie să parcurgă distanțe lungi pentru a ajunge la cea mai apropiată grădiniță. Lipsa mijloacelor de transport face, din a-și duce copiii la grădiniță, un proces dificil.

Următorul grafic arată rata înscrierilor pentru copiii de 3-6 ani. Rata este mai mare pentru copiii de 5-6 ani decât cea a copiilor de 3-5 ani.

Tabelul 3. Rata înscrierii copiilor pe vârste (anul școlar 2002-2003)

	Total %	3 ani %	4 ani %	5 ani %	6 ani și peste (%)
TOTAL	71.1	43.8	67.0	82.9	91.2
URBAN	77.8	52.1	72.7	85.7	100.2
RURAL	65.9	37.5	62.7	80.6	84.2

Sursa: Date obținute din publicația "Învățământul preșcolar în anul școlar 2002-2003", Institutul Național de Statistică, 2002.

Referindu-ne la băieți și fete, rata înscrierilor pentru fete este cu 1.8% mai ridicată decât a băieților.. Datele indică, de asemenea, că participarea școlară a copiilor romi la educația preșcolară este de 4 ori mai scăzută decât participarea la educație în general în România. Facilități pentru copiii cu nevoi speciale sunt la dispoziția acestora numai în 5% dintre grădinițe.

II.2.2. Facilități în învățământul preșcolar/grădinițe⁶. 20% dintre clădirile grădinițelor au un nivel ridicat de uzură și necesită reparații majore, 25% dintre acestea sunt mai vechi de 20 de ani. Există grădinițe care nu au apă curentă: 2.1% în mediul urban în comparație cu 38.3% în mediul rural.

Peste două treimi dintre grădinițele cu program prelungit nu au suficient spațiu pentru activitățile desfășurate cu copiii (de exemplu: activități de învățare, masă, somn etc.). Numai 9.3 % dintre grădinițe au un spațiu special destinat activităților cu părinții și întâlnirilor cu aceștia. Acestea se află în special în mediul urban și în grădinițele cu program prelungit.

O treime dintre grădinițe nu au autorizație de funcționare de la Serviciul de Sănătate Publică pentru că nu îndeplinesc standardele de igienă și de funcționare de bază. 7% dintre grădinițe se află la depărtare de comunitățile de locuitori și atât părinții cât și copii întâmpină dificultăți în parcurgerea distanțelor lungi.

II.2.3. Calificarea cadrelor didactice (educatoare). Conform unui studiu elaborate în anul școlar 2003-2004, există diferențe între diferite regiuni în ceea ce privește numărul cadrelor didactice calificate care lucrează în învățământul preșcolar. Unele regiuni au mai puțin de 80% personal calificat. De asemenea, sunt județe (cinci județe) unde sub 70% dintre cadrele didactice sunt calificate. În ceea

⁶ Toate datele se referă la anul școlar 2002-2003. **Studiu privind sistemul de învățământ preșcolar** – Institutul de Științe ale Educației, UNICEF, 2003.

ce privește media există o diferență minoră între rata cadrelor didactice necalificate din mediul urban (11.3%) și cele din mediul rural (16.5%).

III. Puncte tari și puncte slabe ale sistemului existent (grădinișe și creșe)

- Un punct forte important al sistemului existent de educație preșcolară este acela că există o experiență considerabilă la bază în ceea ce privește inovația în materie de curriculum și programele de formare a cadrelor didactice. Mai multe programe destinate nivelului preșcolar, respectiv copiilor de 3-6 ani au fost implementate de către ONG-uri și finanțate de diverși donatori (UNICEF, Banca Mondială și UE). De asemenea, există creșe pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani care sunt finanțate de către autoritățile locale. În plus, există câteva centre de zi pentru copiii aflați în situație de risc, cu vârste între 2 și 6 ani. Acestea oferă masă gratuit și țin loc de grădiniță pentru copiii din familii cu venituri scăzute. Totuși, acest sistem îi lipsește pe respectivii copii de educația timpurie și de îngrijirea furnizate de grădiniță. Dacă Serviciul pentru Protecția Copilului ar putea plăti masa acestor copii care provin din familii cu venituri scăzute, ei ar putea fi plasați în grădiniță. Din păcate, datorită inexistenței unei politici coerente în domeniul educației timpurii pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani, serviciile oferite acestei grupe de vârstă sunt ineficiente în ceea ce privește utilizarea resurselor și calitatea.
- În 1992, curriculumul național a fost revizuit și, pentru prima dată o secțiune de educație timpurie a fost introdusă în grădinițe. Astfel, curriculumul a fost permanent revizuit în vederea includerii principiilor activității centrate pe copil. Aceasta este o bază solidă pentru includerea în curriculumul național a educației timpurii pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani. Cu toate acestea, lipsa unei politici educaționale privind această grupă de vârstă a împiedicat dezvoltarea la nivel național a unui curriculum formal pentru educație timpurie.
- O evoluție pozitivă au avut-o programele de formare pentru cadrele didactice care au condus la revizuirea obiectivelor privind predarea, a metodologiilor și a criteriilor pentru certificarea cadrelor didactice. În plus, ghiduri și manuale pentru cadrele didactice din învățământul preșcolar au fost dezvoltate și publicate. Informațiile și materialele existente ar putea constitui baza pentru dezvoltarea unui program atotcuprinzător de formare a cadrelor didactice care lucrează cu copiii cu vârste între 0 și 3 ani. Cu toate acestea, un punct slab major al actualului sistem este acela că nu există cursuri de formare/instituții pentru formarea cadrelor didactice care lucrează cu copiii sub 3 ani. În plus, lipsa unui mecanism formal pentru diseminarea informației cu privire la ultimele abordări și practici în domeniu îngreunează efortul cadrelor didactice de îmbunătățire a abilităților profesionale proprii.
- O zonă unde au fost făcute unele progrese este aceea a accesului copiilor din cadrul grupurilor aparținând minorităților, al grupurilor dezavantajate în învățământul preșcolar. Programe speciale pentru îmbunătățirea accesului copiilor romi în învățământul preșcolar au fost introduse de UNICEF în colaborare cu ONG-uri și, ulterior, preluate și extinse printr-un proiect PHARE. Materiale pentru formarea cadrelor didactice au fost, de asemenea, dezvoltate în vederea unei abordări integrate în domeniul Dezvoltării Timpurii a Copilului, în acord cu prevederile Convenției cu privire la Drepturile Copilului și cu Tintele Mileniului Dezvoltării. În ciuda acestor eforturi există o diferență mare între înscrierile copiilor romi la grădiniță și înscrierea copiilor preșcolari la grădiniță în general. În plus, sistemului încă îi lipsesc cunoștințele și expertiza necesare pentru a administra programe pentru copiii dezavantajați în primul rând din cauza absenței unei baze de date la nivel central și a schimburilor insuficiente de informații între cadre didactice, părinți, directori și administratori. Mai mult chiar, cooperarea și comunicarea inadecvate între Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei fac să fie dificil procesul de adoptarea unei abordări holistice în ceea ce privește Dezvoltarea Timpurie a

Copilului care este necesară pentru creșterea înscrierilor copiilor din grupurile dezavantajate în sistemul de educație timpurie.

- Centrele de Resurse pentru educația părinților și pentru informarea acestora cu privire la problemele educației timpurii au fost înființate în perioada 1992-2002 de către guvern în parteneriat cu Reprezentanța UNICEF în România. Ca parte a acestui effort, programele educaționale pentru părinți au fost, de asemenea, dezvoltate și implementate de MEdC, ONG-uri și autoritățile locale. Unele dintre acestea sunt orientate asupra problemelor copiilor de la 0 la 3 ani (de exemplu: programele dezvoltate de DJASPC). În afară de aceste lucruri, o serie de programe educaționale pentru părinți, inclusiv Programul Național pentru Educația Părinților, au fost adoptate de către MedC. Cu toate acestea, eficiența și eficacitatea programelor sunt negativ afectate de absența unui mecanism de cooperare între cele trei ministere : Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei..
- Au fost făcute eforturi pentru a îmbunătăți accesul copiilor din mediul rural în învățământul preșcolar. Totuși, unele zone izolate nu au grădiniță și părinții trebuie să-și lase copiii cu bunicii ori să parcurgă distanțe lungi pentru a găsi o grădiniță potrivită. De asemenea, sunt așezări îndepărtate de romi care sunt izolate și nu au acces la servicii de educație timpurie sau sănătate. Au fost întreprinse câteva inițiative de înființare a unor grădinițe în vecinătate de către comunități. Totuși, aceste eforturi au fost sporadice și fără nici o planificare sau programare pe termen lung.

IV. Aspecte critice

1. Lipsa unei politici și a unei legislații corente în domeniul educației timpurii pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani Lipsa unei politici coerente în domeniul educației timpurii pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani a condus la absența standardelor, a curriculumului specific și a indicatorilor de performanță pentru instituțiile existente care se îngrijesc de această grupă de vârstă. Din moment ce creșele nu sunt acreditate de către MEdC, nu există un mecanism formal pentru monitorizarea și evaluarea dezvoltării copiilor înainte de 3 ani și instituțiile operează independent în acest domeniu, fără nici o supervizare din partea MEdC. Și acest lucru înseamnă că nu au fost elaborate standarde educaționale. Așadar, este nevoie urgentă de a formula o politică în domeniul educației timpurii, coerentă și de a dezvolta standarde pentru monitorizarea și evaluarea dezvoltării educaționale a copiilor de la naștere la 3 ani. De asemenea, discuțiile avute cu părinții și cu cadrele didactice indică faptul că este nevoie de servicii pentru educația timpurie a copiilor sub 3 ani ai căror părinți muncesc, cât și pentru faptul că mamele/tații cer să se întoarcă la serviciu după doi ani de concediu plătit pentru îngrijirea copilului, iar grădinițele existente înscriu copii cu vârste între 3 și 6 ani.

2. Lipsa unui curriculum național pentru educație timpurie pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani Curriculumul național ar trebui să includă educația timpurie a copiilor cu vârste între 0 și 3 ani. Actualul curriculum conține o secțiune pentru copiii preșcolari cu vârste între 3 și 6/7 ani. Se așteaptă, așadar, ca dezvoltarea unui curriculum pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani să fie un rezultat firesc de îndată ce politica educațională pentru această grupă de vârstă va fi formulată. Angajamentul Ministerului Educației și Cercetării privind introducerea educației timpurii pentru copiii sub 3 ani este perceput ca un pas pozitiv în această direcție. Totuși, este important ca, în timp ce se elaborează curriculumul, să aibă loc consultări cu toți actorii implicați. Acest lucru ar ajuta MedC să țină seama de bogata experiență care există deja în acest domeniu.

3. Lipsa unui sistem formal pentru conceperea, producerea și distribuția unor materiale de specialitate în domeniul educației timpurii, accesibile pentru cadrele didactice. În prezent nu există un sistem formal pentru conceperea și producerea materialelor de specialitate pentru copiii cu vârste între 0 și 6 ani. Ar fi necesară înființarea unui department sau a unui serviciu în incinta unui institut de cercetări

existent unde cercetarea și dezvoltarea materialelor educaționale pentru copiii mici să poată fi dirijată. În acest scop este nevoie de un schimb mai mare de informație în acest domeniu între România și țările cu o experiență relevantă în vederea asigurării faptului că starea tehnică a artei de a elabora astfel de materiale și ideile în plan local sunt disponibile. Ar putea fi o bună idee aceea de a produce aceste materiale de către organizațiile private, într-o competiție deschisă. În orice caz, ministerul (MEdC) ar trebui să răspundă de monitorizarea standardelor și de evaluarea calității materialelor produse.

4. Nu se furnizează formare pentru cadrele didactice în domeniul educației timpurii (copii de la 0 la 3 ani) Deși formarea cadrelor didactice care lucrează cu copii cu vârste între 3 și 6 ani a fost îmbunătățită prin revizuirea obiectivelor și a metodologiei, nu există nici un fel de formare a cadrelor didactice (formare inițială sau continuă) în domeniul educației timpurii, respective pentru cei care lucrează cu copii cu vârste între 0 și 3 ani. Este necesar să dezvoltăm un program de formare a cadrelor didactice care lucrează cu această grupă de vârstă, atât pentru formarea inițială cât și pentru cea continuă. În acord cu procesul de la Bologna, o reformă a formării inițiale a cadrelor didactice care lucrează cu copii sub 6 ani va fi introdusă. Acest proces ar trebui să includă și reforme speciale în domeniul formării cadrelor didactice care lucrează cu copiii sub 3 ani. În ceea ce privește formarea continuă, informațiile existente și lecțiile învățate din cadrul experimentelor și inovațiilor susținute de diferiți donatori, ONG-uri sau organisme din sectorul privat ar putea forma o bază pentru dezvoltarea unui program de formare atotcuprinzător pentru cei care lucrează cu copiii sub 3 ani. Totuși, instituțiile care vor livra astfel de formări au nevoie să fie dotate adecvat și, de asemenea, este nevoie de un mecanism pentru diseminarea informației privind ultimele abordări și practici, în așa fel încât să fie urmate standardele europene și internaționale.

5. Acces inadecvat în învățământul preșcolar pentru copiii din grupurile dezavantajate și cele din grupurile minorităților, în special cei de etnie roma. Au fost făcute unele progrese în ceea ce privește accesul în învățământul preșcolar pentru copiii din grupurile dezavantajate și grupurile minorităților, în special cei de etnie roma. Totuși, există încă o diferență mare între înscrierile copiilor preșcolari în general și în înscrierile celor proveniți din grupurile vulnerabile. Sunt necesare în continuare eforturi pentru îmbunătățirea accesului acestor copii în învățământul preșcolar. Sunt necesare mai multe programe de formare pentru cadrele didactice și pentru personalul administrativ pentru a le da acestora cunoștințe și abilități în domeniul incluziunii sociale. De asemenea, creșterea cooperării și comunicării între părinți, cadre didactice și membrii comunității ar sprijini creșterea accesului minorităților și a altor grupuri dezavantajate în învățământul preșcolar.

6. Informarea inadecvată a părinților cu privire la nevoile copiilor în perioada educației timpurii. Programele educaționale pentru părinți au nevoie să fie consolidate și dezvoltate în continuare. Sunt necesare, de asemenea, programe focalizate mai mult pe problematica copiilor sub 3 ani. Eficiența programelor ar putea fi considerabil îmbunătățită dacă ar crește cooperarea dintre cele trei sectoare care privesc nevoile copilului în perioada educației timpurii, respective Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei. În acest scop, este necesară crearea unui mecanism formal de colaborare între cele trei ministere. Acest lucru ar ajuta la formularea unui program convergent de Dezvoltare Timpurie a Copilului.

7. Lipsa unui sistem formal pentru furnizarea de oportunități alternative sau comunitare pentru copiii preșcolari din mediul rural. În prezent există oportunități educaționale inadecvate pentru copiii preșcolari care trăiesc în zone izolate din mediul rural. Acest lucru înseamnă că, practic, copiii din mediul rural care intră în sistemul de învățământ primar sunt în dezavantaj în comparație cu copiii care au parcurs grădinița și au, astfel, un început bun. S-ar putea să nu fie practice să construiești grădinițe

în fiecare sat și o posibilă soluție ar fi aceea de a forma părinții care nu muncesc sau alți membrii ai comunității în vederea creării unor unități satelit ale creșelor sau grădinițelor existente deja.

8. Lipsa standardelor și indicatorilor de rezultat pentru parteneriatele instituțiilor publice și private. Există câteva ONG-uri sau organizații private non-profit sau cu profit care implementează programe de Dezvoltare Timpurie a Copilului, dar abilitatea acestora de a se extinde (a-și extinde aria de acoperire) cu propriile resurse este limitată. Cele mai multe dintre ONG-uri implicate în programele de Dezvoltare Timpurie a Copilului sunt capabile să-și susțină programele proprii, oricare ar fi ele, pentru că acestea servesc persoane cu venit peste medie/mare. Cu toate că unele ONG-uri sunt bilateral finanțate (public și privat), problematica Dezvoltării Timpurii a Copilului nu a atras prea mult interesul donatorilor. Angajamentul donatorilor ar putea crește dacă guvernul va decide că întărirea Dezvoltării Timpurii a Copilului este o prioritate. În plus, creșele nu sunt acreditate de către MedC, ceea ce înseamnă că ele merg după propriul curriculum și după propriile standarde. Un rol proactiv al MedC este necesar în furnizarea monitorizării și a asistenței necesare acestora pentru îmbunătățirea calității serviciilor oferite. De asemenea, aranjamente de împărțire a costurilor ar putea fi dezvoltate cu ONG-urile, în special pentru formare și cerere socială.

9. Lipsa programelor de prevenire care vizează copiii cu vârste între 0 și 6 ani. Estimările conservatoare plasează numărul copiilor cu probleme mentale ca fiind 1 la 10, conform unui studiu al Organizației Mondiale a Sănătății (W.H.O. - World Health Organization).

Alte estimări plasează numărul acestora la 1 la 5, dar numai mai puțin de 20% dintre aceștia beneficiază de serviciile necesare. Rapoartele care privesc tinerii care au experimentat deja abandonul, exmatriculările din instituțiile de îngrijire sau din școli și care acționează violent față de semenii lor sau față de alții au devenit alarmant de banale (obișnuite). În România nu există încă un sistem formal de depistare, prevenire și tratament a problemelor de sănătate mintală ale copiilor/tinerilor. Până când vom putea trata și preveni multe dintre aceste tulburări prin intervenție și depistare timpurie, curriculumul pentru educație timpurie trebuie să încorporeze subiecte care să vizeze sănătatea mentală și tehnici pentru intensificarea dezvoltării psihice și socio-emoționale a copiilor.

10. Informarea inadecvată a tinerilor cu privire la dimensiunea de gen în educație și sănătate. În România, copiii sunt crecuți și educați conform cu normele tradiționale și conservatoare privind genul. Din momentul în care identitatea de gen începe să se dezvolte în copilul cu vârste între 2 și 4 ani, ca o consecință, se așteaptă de la copil ca acesta să respecte stereotipiile comportamentale specifice de gen. În unele cazuri, acest lucru îi împiedică să-și dezvolte pe deplin potențialul și talentele. Dacă, probleme specifice privind genul, nu sunt abordate în curriculumul pentru educație timpurie și în formarea cadrelor didactice care lucrează cu acești copii, potențialul copilului, în ceea ce privește dezvoltarea psihică și emoțională deplină, poate fi în pericol⁷.

V. Scopul și obiectivele strategiei: Scopul Strategiei în domeniul Educației Timpurii a Copilului este de a-i asigura fiecărui copil dreptul la educație și la dezvoltare deplină pentru a-I da posibilitatea să-și atingă potențialul maxim și pentru a atinge standardele europene și internaționale.

În mod specific, strategia va furniza cadrul pentru dezvoltarea de proiecte și programe care vor duce la:

- a) Creșterea accesului în învățământul preșcolar (copii cu vârste între 3 și 6/7 ani) și crearea unor oportunități de educație timpurie pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani, inclusiv pentru copiii care aparțin unor grupuri ale minorităților, cum ar fi copiii romi;

⁷ Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, ratificată de România prin Legea nr.18/1990.

- b) Îmbunătățirea calității Educației Timpurii a Copilului printr-un curriculum adaptat, printr-o formare specifică a cadrelor didactice (atât formare inițială cât și formare continuă) și prin formularea unor standarde de dezvoltare socială, cognitivă și emoțională;
- c) Asigurarea accesului egal la o educație de calitate în perioada educației timpurii (între 0 și 6 ani) a copiilor din grupuri dezavantajate și grupuri vulnerabile;
- d) Îmbunătățirea eficienței sistemului de educație prin introducerea oportunităților alternative, comunitare pentru copiii din zonele izolate din mediul rural.

Ca un scop pe termen lung strategia își propune să conducă la îmbunătățirea calității sistemului național de educație în general prin furnizarea educației timpurii copiilor cu vârste între 0 și 6 ani, în așa fel încât aceștia să fie mai bine dotați pentru a face față încercărilor cu care se pot confrunta în școala primară și mai departe.

VI. Activități viitoare și priorități

Principii directoare

Următoarele activități viitoare ale Strategiei în domeniul Educației Timpurii a Copilului, ca parte a Strategiei convergente privind Dezvoltarea Timpurie a Copilului, au fost dezvoltate pe baza obiectivelor formulate anterior. Toate activitățile incluse în această strategie au fost pregătite ținându-se cont de următoarele principii:

1. **PRINCIPIUL PARTENERIATULUI.** Implementând un sistem de educație timpurie este un proces complex și îndelungat care cere o colaborare strânsă și continuă și o comunicare între Ministerul Educației și Cercetării și alte instituții de la nivel central în vederea asigurării coordonării tuturor măsurilor privind drepturile, protecția și dezvoltarea viitoare a copilului.
2. **PRINCIPIUL CALITĂȚII.** Toate procedurile, mecanismele, standardele de evaluare și deciziile trebuie puse în acțiune cu gândul la perspective îndepărtată a îmbunătățirii calității sistemului național de educație.
3. **PRINCIPIUL TRANSPARENȚEI.** Dezvoltarea și implementarea unui sistem național de educație timpurie trebuie făcute într-o manieră transparentă, în așa fel încât toți actorii să fie consultați și implicați în acest proces. Transparența va asigura proprietatea asupra noului sistem și va furniza o viziune clară, comună și precisă pentru toți partenerii în procesul schimbării.
4. **PRINCIPIUL PROFESIONALISMULUI.** Pentru a ajunge la obiectivele propuse și la standardele europene în domeniul educației timpurii, profesionalismul trebuie menținut în toate activitățile corespunzătoare strategiei concepute și implementării acesteia.
5. **PRINCIPIUL DESCENTRALIZĂRII DECIZIEI.** Alegerea oricărui tip de instituție pentru educație timpurie aparține părinților sau tutorilor legali. Cu toate acestea, serviciile vor fi furnizate de către autoritățile locale, bazându-se pe nevoile locale și ținând cont de standardele naționale.
6. **PRINCIPIUL NON-DISCRIMINĂRII.** Dezvoltarea unui sistem de educație timpurie (inclusiv a unui sistem de educație a părinților) ar trebui să confere accesul non-discriminatoriu pentru toți potențialii beneficiari, în acord cu legislația națională anti-discriminare și cu standardele Națiunilor Unite și ale Comisiei Europene în acest domeniu.
7. **PRINCIPIUL EGALITĂȚII DE GEN ȘI AL ECHITĂȚII.** Sistemul de educație timpurie ar trebui să sprijine egalitatea de gen și echitatea. Respectul reciproc și sprijinul între sexe trebuie promovat prin intermediul programelor de sensibilizare a copiilor încă de la cea mai fragedă vârstă.

În ultimul an s-a înregistrat o creștere a interesului din partea Ministerului Educației și Cercetării în direcția întăririi programelor de educație preșcolară cu scopul furnizării unei educații formale solide copiilor. Interesul ministerului în extinderea duratei învățământului obligatoriu de la 10 la 12 ani (vârsta de începere a învățământului primar fiind la 5 ani) este un prim pas în această direcție. Ministerul a acceptat, de asemenea, în principiu, conceptul de bază al Educației Timpurii a Copilului ca și componentă importantă a dezvoltării unei politici coerente pentru educația copiilor cu vârste între 3 și 6 ani. Următoarele activități și priorități și obiectivele subliniate în Secțiunea V au fost identificate în contextul Strategiei Naționale privind Educația Timpurie a Copilului, cu proiecție până în 2015.

1. Îmbunătățirea cadrului legal pentru instaurarea, ca și prioritate națională, a Sistemului de Educație Timpurie a Copilului (ETC).

Acțiuni recomandate:

1.1. Legea învățământului și alte acte normative trebuie revizuite pentru a răspunde următoarelor aspecte:

- introducerea conceptului de Educația Timpurie a Copilului (0-3 ani) să facă legătura cu faptul că educația copilului începe de la naștere și că trebuie furnizată de instituții care se adresează nevoilor multiple ale copilului: educație, sănătate și protecție (pentru copii de la 0 la 6 ani);
- introducerea unei abordări medicale, de testare psiho-socială a copilului în acest concept al Educației Timpurii a Copilului în vederea asigurării unui mediu sănătos de învățare care să favorizeze dezvoltarea emoțională și mentală a copilului și să-I dea posibilitatea de a funcționa în societate ca adult sănătos și echilibrat;
- extinderea duratei învățământului obligatoriu la 12 ani, vârsta de debut fiind la 5 ani;
- pregătirea resurselor necesare (materiale și umane) pentru sistemul de educație timpurie (de exemplu: spațiu adecvat, echipamente, mobilier, cadre didactice, ajutor de educatoare, asistente medicale cu normă întreagă, logopezi, consilieri școlari, materiale auxiliare pentru predare și învățare etc.);
- asigurarea formării profesionale a personalului din instituțiile pentru educație timpurie;
- introducerea unui program de formare convergent: sănătate, nutriție și educație timpurie, care să înlocuiască actualul program vertical;
- asigurarea flexibilității instituțiilor alternative pentru educație timpurie.

1.2. Pentru implementarea cu succes și pentru proprietatea deplină a autorităților publice asupra Legii învățământului revizuite, este important să se declanșeze o campanie de informare a opiniei publice cu privire la importanța educației timpurii, care să conțină::

- lansarea unei campanii pentru promovarea problematicii educației timpurii și pentru informarea opiniei publice cu privire la aceasta (spoturi video, postere, conferință de presă, interviuri);
- informarea părinților cu privire la educația timpurie prin intermediul programelor educaționale;
- crearea unui sistem de schimburi de informații și de comunicare pe problematica educației/dezvoltării timpurii (website, publicații specifice, broșuri etc.);
- împărtășirea cunoștințelor și informațiilor în acest domeniu de către personalul din sectorul public/privat și ONG-uri în vederea dezvoltării unei rețele în domeniul Dezvoltării Timpurii a Copilului și pentru creșterea nivelului de informare în domeniu. De asemenea, ONG-urile ar putea fi folosite în formarea personalului, în constituirea ofertei sociale și în alte servicii contractate.

2. Îmbunătățirea accesului la educație începând cu educația timpurie

Acțiuni recomandate:

2.1. Ca un prim pas, trebuie înființate instituții pentru educație timpurie (una la 5,000 de locuitori), cu standarde și criterii bine definite și cu personal bine format din punct de vedere profesional. În România există două tipuri de instituții care oferă educație timpurie și îngrijire:

- grădinițe cu creșă, pentru copii cu vârste între 0 și 6 ani ;
- creșe, pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani.

Ministerul Educației și Cercetării trebuie să asigure calitate și consistență programului educațional furnizat în toate instituțiile prin standarde de rezultat clare, prin indicatori de performanță și criterii pentru participarea și selecția instituțiilor de acest gen din sectorul privat/ONG-uri.

- 2.2. Instituțiile care furnizează programe de educație timpurie au nevoie de personal didactic și nedidactic format în domeniu. Ministerul Educației și Cercetării trebuie să furnizeze formare specifică întregului personal prin crearea de instituții de formare, conceperea și dezvoltarea programului de formare, în special pentru personalul care lucrează cu copiii sub 3 ani. Un program specific de formare ar putea fi conceput și implementat în vederea îmbunătățirii nivelului de informare al personalului din aceste instituții în problematica minorităților și a genului.
- 2.3. Echipe multidisciplinare sunt necesare în maternități și în instituțiile de educație timpurie pentru a asigura accesul egal, sprijinul și oportunitățile necesare copiilor cu nevoi speciale.
- 2.4. Din moment ce transportul constituie un factor important care afectează înscrierea și participarea copiilor din mediul rural la învățământul preșcolar, sunt necesare facilități în acest domeniu pentru copiii care parcurg mai mult de 1 km până la cea mai apropiată grădiniță. Acest lucru este absolut necesar în special în zonele izolate cu o concentrație mare de populație romă.
- 2.5. Programe de formare pentru cadrele didactice și pentru personalul administrativ sunt necesare pentru a înregistra o schimbare de atitudine a populației majoritare față de romi și față de alte minorități. Formarea ar trebui să includă subiecte legate de incluziunea socială, sensibilitatea culturală. Cooperarea și comunicarea mai bună între părinți, cadre didactice și membrii comunității ar trebui să fie inițiate prin alte programe, cum ar fi cel de formare a mediatorului școlar.
- 2.6. Acordarea de subvenții în vederea sprijinirii accesului la educație al copiilor proveniți din cele mai dezavantajate grupuri. Acest lucru ar putea fi realizat prin soluții comunitare eficiente.

3. Îmbunătățirea calității serviciilor educaționale pentru copiii cu vârste între 0 și 6 ani.

Acțiuni recomandate:

- 3.1. Calitatea serviciilor din instituțiile pentru educație timpurie trebuie asigurată prin:
- dezvoltarea/revizuirea și adoptarea standardelor instituționale pentru serviciile de educație timpurie (copii cu vârste între 0-6 ani) și urmărirea modului în care sunt asigurate acestea;
 - stabilirea unor legături între educația timpurie și programele de la nivelul învățământului primar în vederea asigurării unei tranziții ușoare de la învățământul preșcolar către învățământul obligatoriu;
 - reducerea numărului de copii în clase și îmbunătățirea performanțelor cadrelor didactice printr-o mai bună formare și supervizare a acestora;
 - dezvoltarea, în cadrul Institutului de Științe ale Educației, a unui department pentru cercetarea nevoilor părinților, copiilor și cadrelor didactice în domeniul educației timpurii;
 - dezvoltarea unor programe pentru identificarea și prevenirea problemelor de sănătate mentală ale copiilor cu vârste între 0 și 6 ani și crearea unui mediu în care dezvoltarea mentală și emoțională a copilului să fie asigurate.
- 3.2. Cheltuielile pe copil în domeniul educației din produsul intern brut trebuie să crească. Este nevoie de un angajament ferm din partea guvernului în vederea alocării de resurse în cadrul acestui program pentru:
- reabilitarea a aproximativ 1000 de unități de învățământ pentru educație și intervenție timpurie;
 - dotarea tuturo creșelor și grădinițelor cu mobilier, rechizite, materiale pentru predare și învățare și echipamente la nivelul cerințelor de bază;
 - formularea criteriilor privind Centrele pentru Dezvoltare Timpurie a Copilului și luarea măsurilor necesare în vederea reabilitării tuturor creșelor și grădinițelor în vederea transformării lor în astfel de centre;

- plata salariilor pentru întreg personalul didactic și medical care lucrează cu copiii cu vârste între 0 și 6 ani în aceste instituții;
- formarea din punct de vedere profesional pentru toate tipurile relevante de personal implicat în ETC.

3.3. Dezvoltarea/revizuirea curriculumului pentru educație timpurie (0-6ani) ar trebui să se realizeze prin:

- revizuirea curriculumului existent pentru învățământ preșcolar și conceperea curriculumului pentru copiii sub 3 ani în condițiile asigurării sănătății socio-emoționale și fizice a acestora;
- îmbunătățirea permanentă și monitorizarea curriculumului pentru copiii sub 3 ani și asigurarea continuității între acesta și cel destinat copiilor cu vârste între 3 și 6/7 ani;
- dezvoltarea unui ghid de bune practice pentru educația timpurie.

3.4. Programele de educație a părinților trebuie întărite și participarea taților în activitățile educației timpurii ar trebui să crească prin:

- dezvoltarea și implementarea unor programe de formare pentru părinți, inclusiv formare pentru creșterea implicării taților. De asemenea, formarea trebuie să garanteze faptul că părinții vor deveni mai sensibili la problemele sociale și psihologice, precum și la problemele de gen atunci când își cresc copiii;
- furnizarea de materiale suport pentru Centrele de Resurse pentru Părinți în cât mai multe comunități este posibil;
- extinderea Programului Național de Educație a Părinților “Educăm așa”;
- promovarea la nivel național a unui curs opțional cu durata de un an “Educația viitorilor părinți”, dedicate elevilor claselor IX – XII.

3.5. Asigurarea cu personal calificat a serviciilor de educație timpurie prin::

- asigurarea cu personal didactic calificat a instituțiilor care se ocupă de copiii cu vârste între 0 și 3 ani;
- crearea, în fiecare universitate/instituție de formare inițială, a unui department pentru formarea cadrelor didactice în domeniul educației timpurii;
- furnizarea de formare inițială pentru îmbunătățirea abilităților profesionale, tuturor cadrelor didactice care lucrează în sistemul de educație timpurie;
- stabilirea unui sistem de informare pentru cadrele didactice, în vederea menținerii acestora la current cu politica educațională la nivel național și cu problemele privind Dezvoltarea Timpurie a Copilului la nivel internațional;
- dezvoltarea unui program specific de formare pentru cadrele didactice pentru a face față problemelor de dezvoltare socio-emoțională ale copiilor și problemelor de gen în perioada educației timpurii..

3.6. Echitatea de gen trebuie asigurată prin:

- sensibilizarea cadrelor didactice și a celui alt personal cu privire la problemele de gen;
- revizuirea curriculumului cu scopul de a fi siguri că nu conține subiecte sau conținuturi care ar putea genera discriminari de gen sau prejudicii;
- menținerea unei baze de date, separat, pentru înscrierea băieților și pentru înscrierea fetelor, pentru absolvirea învățământului preșcolar și pentru performanțele acestora.

4. Asigurarea unui acces echitabil pentru copiii minorităților etnice și cei din grupuri dezavantajate (copii aflați în situație de risc sau care au fost lăsați în afara sistemului)

Acțiuni recomandate:

- 4.1. Crearea condițiilor necesare pentru cuprinderea cât mai de timpuriu în învățământul de masă a copiilor din grupuri vulnerabile și a copiilor cu nevoi speciale este esențială pentru incluziunea socială. În acest scop este important să asiguri în grădinițe un spațiu adecvat, o formare specifică cadrelor didactice, personalului medical și celui de sprijin.
- 4.2. Dezvoltarea unor programe tip grădinița de vară, de cel puțin 45 de zile, pentru copiii din zone dezavantajate care nu au fost la grădiniță și urmează să fie înscriși la școală în clasa I, ar îmbunătăți accesul la educație al copiilor din grupuri dezavantajate. Următoarele acțiuni specifice sunt necesare în această direcție:
- dezvoltarea de materiale curriculare pentru copiii care parcurg programul grădiniței de vară;
 - programe tip învățământ la distanță sau alte forme alternative de formare pentru cadrele didactice, mediatorii școlari sau ajutorul de educatoare;
 - extinderea Programului Național de Educație a Părinților (“*Educăm așa*”) în zonele dezavantajate, incluzând și formarea cadrelor didactice de etnie roma ca instructori de părinți;
- 4.3. Sunt necesare stimulente speciale pentru atragerea în sistemul de educație a copiilor din grupuri ale minorităților naționale sau din grupuri vulnerabile prin furnizarea de:
- masă gratuit, rechizite etc.
 - educație bilingvă, în special limba romani pentru copiii romi care alcătuiesc cel mai mare grup minoritar.
- 4.4. Trebuie identificate problemele de sănătate mentală ale copiilor sub 6 ani din grupurile vulnerabile și trebuie luate măsuri pentru prevenirea și tratamentul lor prin:
- sesiuni de scanare (investigare) a tuturor copiilor din instituțiile de educație timpurie;
 - asigurarea participării în programele de intervenție timpurie a tuturo copiilor în situație de risc;
 - recomandarea unui program de consiliere în vederea urmării evoluției copilului sau a unui tratament pentru copiii care prezintă semne timpurii sau simptome privind sănătatea mentală sau probleme atipice de dezvoltare cum ar fi: autism, ADHD.

5. Dezvoltarea de opțiuni alternative și comunitare pentru îmbunătățirea eficienței serviciilor de educație timpurie

Acțiuni recomandate:

- 5.1. În zonele rurale, izolate trebuie concepută și dezvoltată o alternativă a sistemului de educație de tip comunitar/familial și/sau unități satelit ale grădinițelor existente deja. Acestea trebuie inițiate și sprijinite de către autoritățile locale (ex. : o familie poate avea în grijă copiii altor 5 familii). O formare adecvată trebuie furnizată celor care se vor ocupa de educația acestor copii în acest gen de instituții și acest lucru este crucial.
- 5.2. Poate fi inițiat un program tip grădinița de week-end pentru copiii care nu pot merge la grădiniță în cursul săptămânii. Totuși, pentru asigurarea calității acestui program este necesar să se dezvolte un curriculum și materiale adecvate.
- 5.3. Alte activități importante pentru implementarea cu succes a programelor alternative includ: crearea unor locuri și spații de joacă comunitare pentru copiii sub 6 ani (un supervisor poate fi identificat și plătit de comunitate în acest scop); inițierea unui program tip “Mamele informează Mame” pentru schimbul de informații pe problemele educației timpurii și, de asemenea, crearea de instrumente pentru monitorizarea și evaluarea sistemelor alternative de educație timpurie.

5.4. Centre multifuncționale pentru copii ar putea fi înființate, în special în zonele izolate unde serviciile de sănătate și cele educaționale nu sunt disponibile. Acestea ar putea funcționa ca și Centre pentru Dezvoltare Timpurie a Copilului în zonele rurale și, în același timp, ar putea să ofere formare părinților și membrilor comunității. Totuși, activitatea din acest gen de instituții trebuie monitorizată pe baza unor criterii predefinite pentru a fi siguri că standardele educaționale și cele privind sănătatea copiilor sunt respectate.

6. Coordonarea cu alte sectoare (de exemplu: sănătate și protecție socială) în vederea dezvoltării și implementării unui program convergent de Dezvoltare Timpurie a Copilului

Acțiuni recomandate:

- 6.1. Dezvoltarea de politici și a unei legislații pentru un program convergent de Dezvoltare Timpurie a Copilului Sunt necesare formulări ale strategiilor în domeniul sănătății și protecție sociale correlate cu Strategia privind Educația Timpurie a COPilului ca parte a programului convergent de Dezvoltare Timpurie a Copilului.
- 6.2. Identificarea și elaborarea sarcinilor și acțiunilor la nivel central și județean/local pentru fiecare sector în parte în accord cu programul convergent de Dezvoltare Timpurie a Copilului.
- 6.3. Asigurarea de servicii integrate de Educația Timpurie a Copilului – servicii care să urmeze copilul nu servicii care să fie urmate de copil. Acestea pot fi asigurate prin:
 - înființarea de Centre pentru Dezvoltare Timpurie a Copilului la nivel local pentru a furniza servicii educaționale (creșă, grădinișă), de sănătate și de protecție socială pentru copiii sub 6 ani și părinții acestora.
 - înființarea de echipe multidisciplinare alcătuite din profesioniști (pediatree, doctori, asistente/mediatori sanitari, psihologi, logopezi, consilieri școlari, informatician), care să acționeze, în fiecare județ, pe lângă maternități, servicii de protecție socială sau servicii educaționale. Echipa va răspunde de evaluarea, monitorizarea și sprijinirea dezvoltării copilului, de la naștere la 3 ani.

VII. Monitorizare și evaluare

Rezultate cheie	Indicatori de rezultat	Instituția care răspunde	Perioada	Angajamente asumate
<p>I. Cadru legal pentru Educație Timpurie și pentru Dezvoltare Timpurie a Copilului Revizuirea și adoptarea Legii învățământului în vederea furnizării educație timpurii pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Legea învățământului revizuită și adoptată de Parlament - lansarea campaniei privind educația timpurie și diseminarea informației cu privire la prevederile noii Legi a învățământului - lansarea campaniei privind importanța primilor trei ani din viața copilului în dezvoltarea acestuia și cum influențează ei dezvoltarea ulterioară cognitivă, socială și emoțională 	MEdC	2006	Angajamentul Guvernului României privind DTC pentru copiii sub 3 ani
<p>II. Acces la programele de Educație Timpurie a Copilului (0-6 ani) 1. Acces crescut în învățământul preșcolar (3-6 ani), în special pentru copiii romi</p> <p>2. Acces crescut la programele de educație timpurie a copiilor de 0-3 ani, inclusive a celor de etnie roma</p>	<ul style="list-style-type: none"> - x instituții de educație timpurie și de îngrijire pentru copiii cu vârste între 3 și 6 ani îmbunătățite - x cadre didactice și alt personal și resurse alocate instituțiilor pentru educație timpurie - 90% dintre copiii din mediul urban cu vârste între 3 și 6 ani înscriși în învățământul preșcolar (o creștere a procentului de înscriere care era de 72% în 2004) - 70% dintre copiii romi cu vârste între 3 și 6 ani înscriși în învățământul preșcolar - înființarea unei instituții pentru educație timpurie la fiecare 5000 de locuitori, pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani, cu criterii și standarde de rezultat clar definite (soluție comunitară, guvernamentală, combinație privat-public, ONG) - x cadre didactice, alt personal, materiale pentru predare și învățare și rechizite atribuite instituțiilor pentru educație timpurie înființate pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani - 70% dintre copiii cu vârste între 0 și 3 ani din mediul urban și 	<p>MEdC, autoritățile locale, sectorul privat, ONG-uri, comunități</p> <p>MEdC, autoritățile locale, comunitățile, ONG-urile</p>	<p>2010</p> <p>2010</p>	<p>Angajamentul MEdC, implicarea continuă și susținută și interesul comunităților, autorităților locale și prinților</p>

	<p>rural înscriși în creșe și grădinițe</p> <ul style="list-style-type: none"> - mijloace de transport alocate pentru copiii din zonele izolate, în special cele cu o concentrație crescută de romi - furnizarea de formare pentru cadrele didactice și pentru directori pe probleme legate de incluziunea socială - stabilirea criteriilor de selecție pentru participarea în programele de educație timpurie a instituțiilor din sectorul privat/ONG-urilor 			
<p>III. Calitatea Educației Timpurii a Copilului Furnizarea unei educații și îngrijiri de calitate copiilor cu vârste între 0 și 6 ani prin instituțiile pentru educație timpurie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - x cadre didactice și personal din învățământ format în domeniul educației timpurii (0.3 ani și 3-6 ani) ținând cont de metodele focalizate pe copil și de ultimele practice internaționale în domeniu. Furnizarea unui curs de formare specific pentru schimbarea atitudinii față de copiii din grupurile minorităților și a celor cu nevoi speciale - dezvoltarea și implementarea curriculumului pentru educație timpurie (0-3 ani), ținând cont de ultimele metode în domeniu și focalizarea acestuia pe dezvoltarea mentală a copilului - revizuirea și îmbunătățirea curriculumului pentru educație timpurie (3-6 ani), în vederea eliminării discriminării de gen - x materiale de învățare create și distribuite - x părinți (inclusiv tați) formați în domeniul educației timpurii 	<p>MEdC, autoritățile locale, instituțiile care se ocupă de formarea cadrelor didactice, furnizorii privați de servicii, ONG-uri, comunități, părinți</p>	<p>2010</p>	<ul style="list-style-type: none"> - instituțiile de formare au capacitatea necesară pentru a furniza formare -dorința cadrelor didactice de a adopta și de a implementa practici noi de predare - angajamentul părinților pentru educație timpurie
<p>IV. Acces echitabil pentru copiii din grupuri dezavantajate și vulnerabile Creșterea înscrierilor în rândul copiilor din grupurile dezavantajate socio-economic (0-6 ani)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - creșterea cu x% a înscrierilor în rândul copiilor romi sau a copiilor aparținând altor minorități - creșterea cu x% a înscrierilor în rândul copiilor din grupurile dezavantajate socio-economic, în special a copiilor din zonele izolate din mediul rural - x% dintre copiii cu nevoi speciale integrați în învățământul 	<p>MEdC, autoritățile locale, furnizorii privați, ONG-uri,</p>	<p>2007</p>	<p>Angajamentul MEdC, informarea crescută a părinților, cadrelor</p>

	<p>preșcolar de masă</p> <ul style="list-style-type: none"> - x grădinițe de vară înființate pentru copiii din zone izolate, dezavantajate, care nu au parcurs grădinița - materiale curriculare pentru copiii cu nevoi speciale dezvoltate și distribuite - x părinți din comunități dezavantajate formați - masă gratuită și alte avantaje pentru copiii din familii dezavantajate socio-economic 	comunități, cadre didactice, părinți		didactice, a comunităților în domeniul educației timpurii
<p>V. Opțiuni alternative, comunitare</p> <p>Îmbunătățirea eficienței sistemului prin înființarea de instituții alternative, comunitare</p>	<ul style="list-style-type: none"> - x centre comunitare/familiale pentru educație timpurie înființate și operaționale - x centre multifuncționale înființate pentru educația copiilor, sănătatea și alte nevoi ale acestora - x părinți/membri ai comunității formați - x materiale create și distribuite pentru centrele comunitare - x centre supervizate pentru a asigura calitatea serviciilor 	Comunitățile locale autoritățile, părinții, MEdC, ONG-uri	2010	Capacitate adecvată a membrilor comunității angajamentul liderilor comunității, informarea părinților
<p>VI. Program convergent de Dezvoltare Timpurie a Copilului:</p> <p>Dezvoltarea și implementarea unei politici și a unei strategii convergente privind Dezvoltarea Timpurie a Copilului în faze prin stabilirea legăturilor pe verticală între programele de sănătate, educație și protecție a copilului</p>	<ul style="list-style-type: none"> - politici și legislația pentru un program convergent de Dezvoltare Timpurie a Copilului dezvoltate - sarcini și acțiuni la nivel central și județean/local pentru fiecare sector în accord cu programul DTC identificate și elaborate - înființarea de Centre pentru DTC la nivel local pentru furnizarea de servicii educaționale, de sănătate și protecție socială pentru toți copiii sub 6 ani și părinții acestora - înființarea de echipe multidisciplinare de profesioniști pentru asistare în cadrul programului DTC a proceselor de furnizare, monitorizare și evaluare 	MEdC, MS, MMSSF și alte agenții și departamente guvernamentale	2009	Acordul MEdC, MS, MMSSF și a altor agenții cu privire la scopuri comune în cadrul programului DTC și a cooperării

VIII. Finanțare

În majoritatea țărilor, instituțiile de învățământ preșcolar sunt finanțate de la bugetele locale. În România, statul oferă subvenții autorităților locale în funcție de un set de indicatori, cum ar fi: populația, terenul alocat pentru populația respectivă etc. Alocările bugetare pentru probleme specifice sunt făcute de către autoritățile locale, cu consultarea tuturor susținătorilor. Deci, proporția subvenției care va fi utilizată pentru preșcolari se stabilește la nivel local. Cu toate acestea, ar trebui să ne fie clar faptul că, oricare ar fi contribuția locală pentru instituțiile preșcolare, de regulă, ea este mai mică decât nevoile generale ale acestora. În plus, multe zone din mediul rural sau autorități locale nu sunt capabile să întărească sau să extindă programul de grădiniță din cauză că fondurile transferate lor sunt suficiente numai pentru a menține aceste instituții. Prin urmare, comunitățile trebuie să fi inovative pentru a strânge fonduri adiționale care să suplimenteze bugetul alocat instituțiilor preșcolare de către bugetul local. În unele cazuri acest lucru ar putea fi dificil, în special într-o economie rurală, de tranziție ca a României, unde veniturile comunității și taxele pot fi prea scăzute pentru a putea sprijini cheltuieli suplimentare pentru instituțiile preșcolare. Deci, acesta este un argument puternic pentru sprijinirea activităților pentru educație timpurie din partea statului, cel puțin în stadiul inițial de dezvoltare a programului. De asemenea, pot fi explorate scheme de finanțare din partea unor donatori, în vederea finanțării anumitor proiecte specifice în domeniul educației timpurii, cum ar fi : formarea personalului, reabilitarea clădirilor, furnizarea de materiale pentru învățare, sprijin pentru programele care se adresează copiilor cu nevoi speciale etc. Totuși, pe măsură ce veniturile lor cresc, autoritățile locale ar trebui să fie solicitate să preia o parte cât mai mare din costurile alocate acestor activități.

O zonă în care este nevoie de sprijinul ministerului, în special în stadiul de debut al programului pentru Educația Timpurie a Copilului este aceea a plății salariilor pentru cadrele didactice și pentru alt tip de personal din instituțiile preșcolare. Acest lucru nu va asigura numai plata regulată a cadrelor didactice, ci va ajuta și la monitorizarea nivelului de calificare și a calității acestora, ținând cont de standardele naționale în domeniu. Alocările pe elev pentru aceste instituții trebuie adaptate în funcție de nivelul veniturilor părinților. De exemplu, alocările pe elev pentru copiii care provin din familii cu venituri reduse ar trebui fixate la o rată mai ridicată.

O opțiune care ar trebui explorată în continuare este aceea de a încorpora ultimul an de grădiniță (5-6 ani) în sistemul de învățământ primar și, astfel, să se extindă durata învățământului obligatoriu la 12 ani. Acest lucru ar mai elibera puțin bugetele instituțiilor preșcolare și le-ar ajuta să ofere calitate și acces mai bune pentru copiii de la 0 la 5 ani. Totuși, un impediment în realizarea acestui obiectiv este dat de realta scădere a cheltuielilor sociale pentru educație. (Cheltuielile la nivelul anului 2000 au fost de 3.4% din PIB, comparative cu 4.1% în țara vecină Bulgaria.)

Următoarea secțiune arată costurile probabile pentru cazul în care se mai adaugă un an învățământului obligatoriu:

- Renovarea, extinderea și remobilarea școlilor: Nr. de școli* costul mediu al extinderii/renovării/mobilării
- Salariile cadrelor didactice: Nr. cadrelor didactice în plus * salariul mediu
- Formarea cadrelor didactice/reconversia: Nr. cadrelor didactice care vor trebui formate* costul mediu al formării
- Cărți/materiale: Nr. elevi *Nr. cărți* costul mediu al unei cărți
- Alte cheltuieli (întâmplătoare): 10% din costurile menționate mai sus

Fonduri pot fi obținute prin urmărirea finanțării anumitor puncte din buget prin bani de la bugetul guvernului sau prin contribuții de la diferiți donatori internaționali interesați de educația timpurie (ex. Banca Mondială, UNICEF, UE)

În prezent, părinții contribuie în mică măsură la subvenționarea costurilor pentru hrana preșcolară (aproximativ 3.5 RON pe lună). Discuțiile avute în cadrul focus-grupurilor indică faptul că părinți care lucrează ar putea să fie dispuși să contribuie cu mai mult chiar dacă li se oferă o educație și îngrijire de calitate copiilor lor. Aceasta este o opțiune sustenabilă de împărțire a costurilor pentru învățământul preșcolar, care poate fi explorată în viitor. Acest lucru s-ar putea face în două feluri :: (i) o cheltuială unică stabilită de autoritățile locale pentru toți copiii, sau (ii) cheltuielile pot varia în funcție de nivelul veniturilor părinților, așa asigurându-ne de faptul că serviciile pentru educație timpurie sunt accesibile și pentru copiii care provin din familii cu venituri reduse.

Alte opțiuni posibile pentru finanțare care ar putea fi explorate sunt: parteneriatul public-privat, pentru care există deja un cadru legal; bugetul guvernamental alocat serviciilor sociale; sprijinul financiar obținut de la companii mari, ca parte a programului lor de responsabilitate socială. Ultima abordare nu este nouă pentru România din moment ce majoritatea companiilor statului în timpul regimului socialist au fost responsabile de finanțarea creșelor și a grădinițelor.